

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2019

2. Babkin, A.V., Burkaltseva, D.D., Pshenichnikov, V.V., Tyulin, A.S. Cryptocurrency and blockchain technology in digital economy: development genesis. URL : https://ntv.spbstu.ru/fulltext/E10.5.2017_01.PDF.
3. Китай обирає блокчейн в якості захисту проти онлайн-плагіату. URL: <http://coinews.io/ua/category/1-cry/article/3622-kitaj-obira%D1%94-blokchejn-v-yakost%D1%96-zahistu-proti-onlajn-plag%D1%96batu>.
4. Право будущего: Интеллектуальная собственность, инновации, Интернет: Ежегодник. Вып. 1 / РАН. ИНИОН. Центр. социал. науч.-информ. исслед. Отд. правоведения; Каф. предпринимательского права МГУ им. М.В. Ломоносова; Отв. ред. Афанасьева Е.Г. Москва, 2018. 207 с.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Логвиненко М.І.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Інтелектуальна власність на сьогодні займає настільки вагому частку розвитку світової економіки, що здатна впливати на велику кількість показників держави – економічних, соціальних, правових. Об'єкти права інтелектуальної власності, під впливом динамічного розвитку науки, комп'ютеризації та інформатизації суспільства, процесів виробництва, і навіть сфери обслуговування, набирають все більше комерційної цінності і все частіше стають предметом посягань, що обумовлює необхідність посилення правової охорони прав інтелектуальної власності. Сукупність реформ у сфері правосуддя, судочинства та інших суміжних правових інститутів, не оминула і сферу правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності в нашій державі. Орієнтація та вивчення міжнародного і європейського досвіду, постійні пошуки механізму його впровадження в Україні здійснили свій вплив на сучасний стан правової охорони прав інтелектуальної власності, результатом якого стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 585 «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності» [1], якою було запроваджено безпосередню реалізацію концептуальних цілей, які на сьогодні стоять перед нашою державою. Лише за умови злагодженої державної політики, чіткої взаємодії органів державної влади можливе досягнення високоякісного рівня правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Якщо розглядати сучасний стан нашої держави у сфері охорони прав інтелектуальної власності, то можна визначити його як критичний, оскільки Україна багато років поспіль визнається одним із найбільших порушників зазначених прав, це проявляється через високий рівень плагіату у науковій та творчій діяльності, піратство в мережі Інтернет, та через інші прояви правопорушень у зазначеній сфері. Згідно Звіту Генеральної Прокуратури України за січень-березень 2019 року у сфері видавничої діяльності, радіомовлення та телебачення порушено 43 проваджень, у сфері виробництва кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів 32 провадження, комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг – 62 кримінальних проваджень [2]. Виходячи з наведеного, очевидно є потреба посилення охорони та захисту прав інтелектуальної власності в нашій державі. Застосування до України економічних санкцій, внесення її до списку країн з високим рівнем піратства негативно відображаються на її міжнародному статусі та впливає на її економічну систему. Викладене обумовлює актуальність дослідження державної системи правової охорони інтелектуальної власності з метою виявлення певних недоліків у її функціонуванні і розробки можливих заходів, щодо удосконалення зазначеної системи.

Загалом, державну систему охорони прав інтелектуальної власності можна визначити як передбачену чинним законодавством, нормативно-правовими актами, підзаконними актами систему уповноважених органів держави, діяльність яких спрямована встановлення сукупності прав і гарантій, що всесторонньо забезпечують повноцінне функціонування правовідносин, що виникають у зв'язку зі створенням об'єкта інтелектуальної власності.

Поступова трансформація державної системи охорони прав інтелектуальної власності обумовлена рядом історичних, політичних, правових, соціальних передумов, обставин, факторів, в залежності від державної політики та концепції правової охорони інтелектуальної власності. Крім того, у даній сфері і на сьогодні існує проблемне питання чіткого теоретичного обґрунтування розмежування поняття охорона та захист прав інтелектуальної власності, що обумовлене окремими історичними та правовими особливостями. Можна виокремити адміністративно-правову охорону прав інтелектуальної власності, цивільно-правову, кримінально-правову. Адміністративно правову та кримінально-правову охорону можна охарактеризувати як імперативну, натомість цивільно-правова має більш диспозитивний характер. Щодо тенденцій розвитку і формування системи правової охорони інтелектуальної власності, то були проблемні спроби поєднання авторського і патентного права як об'єктів охорони під відомчістю єдиного органу, що завершилося невдалою спробою.

Аналіз наукових досліджень дозволяє визнати, що саме адміністративно-правові форми охорони прав інтелектуальної власності в Україні є безпосереднім вираженням охоронної діяльності уповноважених органів державної влади, результатом якої є прийняття адміністративних (індивідуальних) актів, укладення адміністративних договорів, прийняття нормативних актів, укладення й ратифікація міжнародних договорів, патентування об'єктів права інтелектуальної власності, здійснення організаційних дій і виконання матеріально-технічних дій.

На сучасному етапі розбудови державної системи правової охорони прав інтелектуальної власності в Україні сформовано дворівневу структуру. Правовим наслідком прийняття Розпорядженням Кабінету Міністрів України стало: надання повноважень Мінекономрозвитку щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національному органу інтелектуальної власності виконання окремих публічних функцій (владних повноважень) з реалізації державної політики у зазначеній сфері. При цьому, ліквідовано Державну службу інтелектуальної власності, створено національний орган інтелектуальної власності, який є державною організацією, що утворюється на базі державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності», належить до сфери управління Мінекономрозвитку та провадить некомерційну господарську діяльність; удосконалено законодавства щодо механізму та порядку зарахування зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, з урахуванням положень міжнародних договорів України; ліквідовано державне підприємство «Інтелзахист»; трансформовано державну організацію «Українське агентство з авторських та суміжних прав» у недержавну організацію колективного управління.

За нової дворівневої системи охорони прав інтелектуальної власності на Міністерство економічного розвитку і торгівлі покладено функції формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності; здійснення відомчого нормативно-правового регулювання; визначення стратегічних напрямів розвитку сфери правової охорони інтелектуальної власності; адвокатування інтелектуальної власності через інформування суспільства та здійснення роз'яснень щодо важливості дотримання прав інтелектуальної власності на всіх рівнях економічної системи; розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності, управління національним органом інтелектуальної власності.

Загалом можна сказати, що систему органів державної влади, у сфері охорони інтелектуальної власності можна умовно поділити на дві групи: перша група, це ті органи, які беруть участь у правовій охороні, зокрема Верховна Рада України через свою

законодавчу діяльність, встановлює норми, що охороняють права інтелектуальної власності, Кабінет Міністрів України, внаслідок виконання Законів України приймає участь у правовій охороні через міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Президент України також належить до суб'єктів правової охорони інтелектуальної власності, як головний гарант держави, Конституції, законності та правопорядку. Другу групу утворюють органи, що спеціально створені та уповноважені на здійснення правової охорони інтелектуальної власності, і до них належить Міністерство економічного розвитку і торгівлі.

Ключову роль, на сучасному етапі правової охорони інтелектуальної власності відведено Міністерству економічного розвитку і торгівлі. Підвищити рівень охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в нашій країні вдається лише через використання нових методів державного управління у названій сфері. На перше місце повинно ставитися переконання учасників суспільних відносин у вигідності правомірної поведінки, з обов'язковим залученням до його здійснення громадськості. Світовий досвід свідчить про те, що система суспільного контролю працюватиме з позитивним результатом там, де дотримуються балансу інтересів відомства, правовласників об'єктів інтелектуальної власності та споживачів інтелектуальної власності. Основним завданням громадських організацій повинно бути залучення до справи ініціативних громадян, представників бізнесових кіл, товаровиробників та споживачів. Досягнення такого балансу сприятиме створенню громадянського суспільства у сфері інтелектуальної власності в мініатюрі.

Ще одним із кроків реформування національної системи правової охорони інтелектуальної власності є розширення функцій новоутвореного національного органу інтелектуальної власності, який має замінити Державну службу інтелектуальної власності. Зокрема, орган інтелектуальної власності буде здійснювати: проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності; здійснення державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності; здійснення функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи; здійснення функцій, пов'язаних з контролем за дотриманням вимог законодавства у сфері авторського права і суміжних прав; визнання недійсними прав інтелектуальної власності у досудовому порядку (*post-grant opposition*); атестацію та ведення реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених); методологічну, методичну та інформаційну допомогу іншим органам влади з питань прав інтелектуальної власності; здійснення міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності і представництво інтересів України в зазначеній сфері у міжнародних організаціях відповідно до законодавства; посередництво у розв'язанні спорів про порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності тощо.

Міжнародно-правовий досвід охорони прав інтелектуальної власності має вагомий вплив на формування та становлення в Україні власної національної системи правової охорони прав інтелектуальної власності, навіть запровадження дворівневої структури охорони зазначених прав є наслідком взятих на себе міжнародних зобов'язань та впливу процесу європейської інтеграції на розвиток нашої держави.

На підставі проведеного аналізу, можна дійти висновку, що для подальшого успішного та високоефективного реформування сучасної державної системи охорони прав інтелектуальної власності в Україні необхідно провести ряд заходів, зокрема:

- досягнення спрощеної структури державної системи правової охорони прав інтелектуальної власності, що відповідає сучасним міжнародним та європейським тенденціям у сфері організації управління державною охороною прав інтелектуальної власності, оскільки чим більш громіздкий апарат управління в зазначеній сфері, тим більше виникає проблем практичної реалізації мети державної охорони зазначених прав;

- збалансувати витрати державного бюджету на утримання державного апарату та державних службовців;

- здійснити чіткий розподіл повноважень та функцій між органами різного рівня державного управління, що сприятиме забезпечення більшої прозорості та зрозумілості діяльності національного органу інтелектуальної власності України для суспільства в цілому, для бізнесу та окремих громадян;

- реорганізувати систему колективного управління майновими авторськими та суміжними правами, що дозволить українським авторам та творцям отримувати гідні виплати винагороди за їх твори. Вирішити нормативно питання справедливої винагороди за використання об'єктів авторського права та суміжних прав;

- забезпечити належний рівень правового охорони нових об'єктів прав інтелектуальної власності та суспільних відносин, що виникають з приводу таких об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 585.

2. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень-березень 2019 року. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113899&libid=100820&c=edit&_c=fo.